

ความเกี่ยวโยงระหว่างสิทธิในสถานะผู้กระทำความผิดและเหยื่อ
อาชญากรรม: กรณีศึกษาเด็กกับการเข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ

The Relationship Between Offender and Victim Rights: A Case Study of
Juvenile Involvement in Armed Groups

ธีรวัฒน์ ประทุมทอง

Tirawat Pratumthong

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Law, Thammasat University, Thailand

E-mail: Tirawat_oat@outlook.com

Received June 25, 2024; Revised July 18, 2024; Accepted August 5, 2024

Abstract

This article is part of a thesis on Children's Rights in the Context of Violence in the Southern Border Provinces Region of Thailand: A Case Study of Children at Risk of Joining Armed Groups. The legal status of children involved in, and at risk of joining, armed groups is analyzed. The question examined is whether children engaged in armed groups should be attributed the status of offender or crime victim, insofar as children so involved may later commit crimes as offenders. In addition to studying action and its consequences, this article offers a retrospective look at the origins of juvenile involvement in armed groups. Results show that children involved in armed groups and assigned to perform actions have been abused by the groups because enlistment or solicitation of children is a crime under international law. Children involved in armed groups have two overlapping statuses: offenders and crime victims, each of which affects their entitlements differently. From the issue of determining the status of children involved in such armed groups internationally, a central basis for assessing the status of such children should be considered a dual identity with undefined status, with one status solely attributed to the child.

Keywords: children's rights; offender; crime victim; children involved in armed groups

บทคัดย่อ

บทความเรื่องความเกี่ยวโยงระหว่างสิทธิในสถานะผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรม: กรณีศึกษาเด็กกับการเข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “สิทธิเด็กในสถานการณ์ความรุนแรงพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย: ศึกษากรณีเด็กกับการเสี่ยงเข้าร่วมกลุ่มติดอาวุธ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถึงสถานะทางกฎหมายของเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ ว่าแท้จริงแล้วเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ ควรถูกกำหนดให้อยู่ในสถานะใดระหว่างสถานะของผู้กระทำความผิด หรือ สถานะของเหยื่ออาชญากรรม เนื่องจากจะเห็นว่าเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธซึ่งต่อมาอาจกระทำความผิดตามกฎหมายก็ควรจะถูกกำหนดให้อยู่ในสถานะของผู้กระทำความผิด แต่บทความฉบับนี้ไม่ได้ศึกษาเพียงแค่การกระทำและผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังได้วิเคราะห์ย้อนกลับไปถึงจุดเริ่มต้นของการเข้ามาเกี่ยวข้องของเด็กในกลุ่มติดอาวุธด้วย ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่เข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธและได้ถูกมอบหมายหน้าที่ให้กระทำการใด ๆ นั้น คือบุคคลผู้ซึ่งถูกละเมิดจากกลุ่มติดอาวุธ เนื่องจากการเกณฑ์หรือการชักจูงเด็กตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศ ถือว่าการกระทำในลักษณะดังกล่าวเป็นอาชญากรรมรูปแบบหนึ่ง จึงเป็นที่เห็นได้ชัดว่าเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธมีสองสถานะที่คาบเกี่ยวกันอยู่ นั่นคือ สถานะของผู้กระทำความผิดและสถานะของเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิที่จะได้รับแตกต่างกันไป และจากประเด็นการกำหนดสถานะของเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธดังกล่าวนี้เอง ในทางระหว่างประเทศจึงมีหลักเกณฑ์กลางเพื่อพิจารณากำหนดสถานะเด็กกลุ่มดังกล่าวที่ควรพิจารณาในรูปของทวีตัลลักษณะที่ไม่ใช่การกำหนดสถานะใดสถานะหนึ่ง แก่เด็กแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

คำสำคัญ: สิทธิเด็ก; ผู้กระทำความผิด; เหยื่ออาชญากรรม; เด็กที่เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ

บทนำ

สิทธิเด็กในสถานะผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรมในกรณีที่เด็กเข้าไปเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ อาจแยกพิจารณาสถานะของเด็กออกได้เป็นสองสถานะหลัก ได้แก่ เด็กในสถานะของผู้กระทำความผิด และ เด็กในสถานะของเหยื่ออาชญากรรม โดยความสำคัญของการแยกพิจารณาสถานะของเด็กที่เข้าไปเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธนั้นเป็นสิ่งที่ควรได้รับการวิเคราะห์เพื่อพิจารณาสถานะที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ซึ่งสิ่งที่ควรยึดถือเป็นสาระสำคัญของการพิจารณาสถานะ คือ หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก (The best interests of the child) อันเป็นหลักการที่ถูกกำหนดเอาไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยการวิเคราะห์เพื่อกำหนดสถานะที่เหมาะสมสำหรับเด็กนั้นคงไม่ได้นำเกณฑ์หนึ่งเกณฑ์ใดมาเป็นตัวกำหนด แต่เป็นการนำหลักเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ตกอยู่ในสถานการณ์ดังกล่าวเข้ามาตีความร่วมด้วยไม่ว่าจะเป็นการทำความเข้าใจถึงนิยามความหมายของเด็กกับการเข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ มาตราการทั้งในเชิงนโยบายและกฎหมาย รวมทั้งสถานการณ์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับเด็กกลุ่มดังกล่าวซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทของพื้นที่ โดยความสำคัญของการตีความสถานะของเด็กระหว่างผู้กระทำความผิดหรือเหยื่ออาชญากรรมนั้นเป็นเรื่องสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อสิทธิของเด็กโดยตรง ซึ่งหากพิจารณาให้ลึกซึ้งไปถึงสถานะของความเป็นเด็กแล้วจะเห็นว่า เด็กกับการเข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ ถือเป็นความขัดแย้งตามความเข้าใจโดยทั่วไประหว่างสถานะของเด็กและการกระทำของเด็กที่เด็กไม่ควรเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ ซึ่งจากประเด็นดังกล่าวในทางระหว่างประเทศได้มีการสร้างทฤษฎีขึ้นว่า “เด็กที่เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ คือ เด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำละเมิดทางอาญา” ซึ่งก็คือการกระทำละเมิดของผู้ใหญ่ต่อเด็ก โดยปัจจัย

ที่ส่งผลให้เด็กต้องตกอยู่ในสถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นเพราะเด็กต้องพึ่งพาอาศัยผู้ใหญ่ส่งผลต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบในด้านต่างๆ รวมทั้งการไม่มีอำนาจในการทำตามใจหรือกำหนดความต้องการของตนเอง (Rosen, 2007) ดังนั้นการวิเคราะห์เพื่อกำหนดสถานะของเด็กที่เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธจึงเป็นเรื่องที่ควรได้รับการพิจารณาและไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการคุ้มครองสิทธิเด็ก

เด็กกับการเข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ

นิยามความหมายของเด็กกับการเข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ

เด็กกับการเข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ ได้ถูกอธิบายเอาไว้ในหลักการและแนวปฏิบัติของปารีสเกี่ยวกับเด็กที่เกี่ยวข้องกับกองทัพอาวหรือกลุ่มติดอาวุธรวมทั้งยังอธิบายไว้ในหลักการ Cape Town Principles ว่า หมายถึง “บุคคลใดที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งเป็นหรือได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมกองกำลังติดอาวุธ โดยกองกำลังติดอาวุธหรือกลุ่มติดอาวุธในลักษณะใดๆ ทั้งนี้ไม่จำกัดเฉพาะแค่เด็กชายหรือเด็กหญิง และไม่จำกัดเฉพาะแต่เด็กที่เข้ามีส่วนร่วมโดยตรงกับการสู้รบเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการทำหน้าที่อื่นด้วย ได้แก่ คนทำอาหาร (พ่อครัว), คนเฝ้าประตู, คนส่งสาร และสายลับ” (International Committee of the Red Cross, 2012) ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าเด็กที่เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธยังถูกนิยามเอาไว้ด้วยคำว่า “ทหารเด็ก (Child Soldiers)” โดยนิยามความหมายของทหารเด็กก็เป็นไปตามหลักการและแนวปฏิบัติของปารีสเกี่ยวกับเด็กที่เกี่ยวข้องกับกองทัพอาวหรือกลุ่มติดอาวุธและหลักการ Cape Town Principles (Whitman et al., 2012)

จากนิยามความหมายของเด็กกับการเข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ มีประเด็นที่ควรศึกษาทำความเข้าใจเพื่อให้เกิดการตีความที่ถูกต้องในสองประเด็นสำคัญอันได้แก่ ประเด็นแรก คือ ช่วงอายุของเด็กที่กำหนดไว้ในหลักการทั้งสองที่สามารถตีความได้ว่าบุคคลที่มีอายุไม่ครบสิบแปดปีบริบูรณ์ไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องหรือเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มติดอาวุธได้ และประเด็นที่สอง คือ เด็กที่เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธไม่ได้หมายถึงเพียงแค่เด็กที่เข้าไปมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับการสู้รบโดยตรงแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เช่น การมีตำแหน่งหรือหน้าที่โดยตรงที่เกี่ยวข้องกับการสู้รบ แต่ยังได้ตีความรวมถึงไปถึงการที่เด็กเข้าไปมีส่วนร่วมในตำแหน่งอื่นๆที่ได้เกี่ยวข้องกับการสู้รบโดยตรงด้วย เช่น คนทำอาหาร (พ่อครัว), คนเฝ้าประตู, คนส่งสาร และสายลับ จึงส่งผลให้หากมีกลุ่มติดอาวุธกลุ่มใดนำเด็กซึ่งอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธของตนโดยมอบหมายตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใดให้เด็กปฏิบัติหน้าที่การกระทำในลักษณะดังกล่าวจึงถือเป็นการนำเด็กเข้าไปเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธแล้ว

สถานการณ์เด็กกับการเข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ

จากการศึกษาพบว่าได้มีการศึกษาวิจัยถึงเด็กที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ความขัดแย้งทั่วโลกเมื่อปี พ.ศ.2562 จำนวนกว่า 426 ล้านคน มีความเสี่ยงต่อการเข้าร่วมกลุ่มติดอาวุธ (Østby et al., 2020) ทั้งยังได้มีการวิเคราะห์จำนวนของเด็กที่เสี่ยงต่อการถูกเกณฑ์หรือการรับเข้า (recruit) เป็นทหารเด็กของกลุ่มติดอาวุธคิดเป็นจำนวนร้อยละ 15 ของจำนวนเด็กทั้งหมดที่อยู่ในพื้นที่ความขัดแย้งทั่วโลก และยังมีการคาดการณ์อัตราจำนวนตัวเลขของเด็กที่อยู่ในกลุ่มติดอาวุธที่มีใช้เมื่อปี พ.ศ.2563 เพิ่มขึ้นจากเดิมอีกร้อยละ 10 (Singlor, 2021) ทั้งนี้จากข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวบรวมโดยกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ระบุว่าตัวเลขทหารเด็กที่มีมากที่สุดในโลกได้กระจุกตัวอยู่ที่ภูมิภาคแอฟริกาตะวันออกรวมทั้งแอฟริกากลางที่ยังพบความรุนแรงที่มีต่อเด็กจำนวนมาก (Singlor, 2021) และในช่วงปี พ.ศ.2563 ประเด็นที่ว่าด้วยการเกณฑ์เด็กเป็นทหารและการใช้ให้ทำงานโดยกลุ่มติดอาวุธได้ถูกคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติตลอดทั้งรัฐต่างๆจัดว่ากลุ่มติดอาวุธดังกล่าวถือเป็น “กลุ่มผู้ก่อการร้าย” ส่งผลให้เกิดความสนใจของผู้

กำหนดนโยบายและสาธารณชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้มีการเน้นย้ำจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ต้องให้ความสนใจต่อการปฏิบัติต่อเด็กผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธที่ไม่ใช่รัฐ (ICRC, 2020) ดังนั้นจากสถานการณ์เด็กกับการเข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธที่เกิดขึ้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องวิเคราะห์ถึงสิทธิของเด็กที่ต้องได้รับความคุ้มครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานะของเด็กที่เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธที่ควรคำนึงและให้ความสำคัญว่าสุดท้ายแล้วเด็กกลุ่มดังกล่าวควรถูกพิจารณาให้อยู่ในสถานะใดนั้นเพื่อเชื่อมโยงกับสิทธิที่เด็กจะได้รับต่อไปตามสถานะที่ถูกต้องกำหนด

แนวคิดการคุ้มครองสิทธิเด็กที่เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธในสถานะผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรม

ประเด็นแนวคิดการคุ้มครองสิทธิเด็กที่เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ถ่ายทอดให้เห็นถึงแนวคิดของการคุ้มครองสิทธิเด็ก ดังที่ผู้เขียนได้อธิบายไปในบทนำแล้วว่าเด็กที่เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธอาจแยกพิจารณาสถานะออกได้เป็นสองสถานะหลัก ได้แก่ เด็กในสถานะของผู้กระทำความผิด และ เด็กในสถานะของเหยื่ออาชญากรรม ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาต่อไปถึงแนวคิดการคุ้มครองเด็กทั้งในสถานะของผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรมว่ามีลักษณะหรือรูปแบบการคุ้มครองอย่างไร ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป

แนวคิดการคุ้มครองสิทธิเด็กที่กระทำความผิด

Geore Theodoson ได้อธิบายความหมายของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไว้ว่า “Juvenile Delinquency” เป็นแนวคิดทางกฎหมาย เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายหรือเทศบัญญัติของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีอายุต่ำกว่าเกณฑ์อายุของผู้ใหญ่ตามกฎหมายของชุมชนนั้น โดยไม่ได้รวมการประพฤติดนที่สมควรตั้งแต่วัยบรรลุนิติภาวะจนถึงขั้นร้ายแรงของเด็กและเยาวชนแต่จะรวมเฉพาะการประพฤติดนที่ละเมิดกฎหมายเท่านั้น (Khantasak, 2014) และยังมี Power & Wimmer ได้อธิบายความหมายของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไว้ว่า ต้องพิจารณาถึงเกณฑ์สามประการ ได้แก่ ความหนักเบาของความผิดหรือความร้ายแรงของการกระทำ, ความถี่ของการกระทำหรือพิจารณาว่ามีการกระทำบ่อยครั้งแค่ไหน และทัศนคติของผู้กระทำความผิดต่อสังคมหรือผู้มีสิทธิอำนาจตามกฎหมาย (Khantasak, 2014)

ซึ่งจากแนวคิดการคุ้มครองสิทธิเด็กที่กระทำความผิดดังกล่าวพอวิเคราะห์ได้ว่า แนวคิดทั้งสองไม่ได้ปฏิเสธว่าเด็กซึ่งกระทำความผิดตามกฎหมายนั้นไม่มีความผิดหรือไม่ได้อยู่ในสถานะของผู้กระทำความผิดแต่หลักการสำคัญที่ต้องคำนึงถึงต่อไปคือเมื่อเด็กอยู่ในสถานะของผู้กระทำความผิดแล้วการศึกษาถึงปัจจัยแวดล้อมที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจต่อเด็กในการกระทำความผิดก็เป็นสิ่งที่ควรตระหนักด้วยเช่นกันไม่ว่าจะเป็นความหนักเบาหรือความร้ายแรง ความถี่ของการกระทำ รวมทั้งทัศนคติของเด็กซึ่งได้กระทำความผิดร่วมด้วย ซึ่งทำให้ผู้เขียนมีความเห็นไปในทิศทางที่ว่า “เด็กไม่อาจกระทำความผิดได้ด้วยความรู้สึกนึกคิดพื้นฐานของตน” นั่นเพราะการที่เด็กจะเลือกและตัดสินใจกระทำความผิดหากพิจารณาให้ลึกซึ้งไปถึงสถานะของความเป็นเด็กและโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยแวดล้อมของเด็กด้วยแล้วถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่อาจส่งผลต่อการตัดสินใจเพื่อกระทำความผิดของเด็ก

สำหรับแนวทางการลงโทษเด็กที่กระทำความผิดในอดีตพบว่าไม่ได้มีการแยกแยะแนวทางปฏิบัติต่อเด็กซึ่งกระทำความผิดเอาไว้แต่อย่างใด แต่เพียงจะมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวัยเด็กในฐานะที่มีลักษณะแตกต่างและอ่อนไหวทางสังคมตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา (ซึ่งในประเด็นของช่วงระยะเวลาที่มีนักประวัติศาสตร์บางกลุ่มที่เห็นว่าแนวคิด

ดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นก่อนศตวรรษที่ 17 (Hartinger-Saunders, 2008) โดยพบว่าแนวทางการลงโทษเด็กในอดีตนั้นจะใช้กฎหมายและรูปแบบการลงโทษในลักษณะเดียวกันกับผู้ใหญ่อย่างที่เกิดขึ้นจากการใช้กฎหมายความยากจน The Elizabethan Poor Law ในปี ค.ศ.1601 และกฎหมายในยุคแรกของอาณานิคม Massachusetts (Hartinger-Saunders, 2008) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าแนวทางการลงโทษเด็กในอดีตก็ไม่ได้มีกฎหมายรวมทั้งแนวทางปฏิบัติต่อเด็กซึ่งกระทำ ความผิดเอาไว้โดยตรง แต่เมื่อพิจารณาถึงการตีความตามแนวคิดการคุ้มครองสิทธิเด็กซึ่งกระทำความผิดที่ต้อง อาศัยปัจจัยแวดล้อมมาพิจารณาแล้ว การพัฒนาแนวทางการลงโทษเด็กซึ่งกระทำความผิดจึงมีความจำเป็น อย่างยิ่งที่ลักษณะและรูปแบบของการลงโทษต้องมีความเหมาะสมกับสถานะของความเป็นเด็กที่ควรจะนำแนวคิดการ คุ้มครองสิทธิเด็กที่กระทำความผิดมาเป็นโครงสร้างหลักในการพัฒนารูปแบบการลงโทษเด็กซึ่งกระทำผิดเพื่อให้ เหมาะสมกับสถานะของความเป็นเด็ก

การคุ้มครองสิทธิเด็กในสถานะเหยื่ออาชญากรรม

ปฏิญญาหลักการพื้นฐานความยุติธรรมสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ (The Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985) ได้ให้คำจำกัดความของ เหยื่ออาชญากรรมไว้ว่า

เหยื่ออาชญากรรม หมายถึง “บุคคลซึ่งได้รับอันตรายทั้งร่างกายและจิตใจ ความทุกข์ทรมานทางอารมณ์ การสูญเสียทางเศรษฐกิจ หรือการด้อยค่าของสิทธิขั้นพื้นฐาน ผ่านการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่เป็นการละเมิด ทางอาญา และยังหมายความรวมถึงครอบครัวหรือผู้ใกล้ชิดของเหยื่อรวมทั้งบุคคลที่เข้าไปช่วยเหลือเหยื่อให้พ้นจาก ภัยอันตราย” (United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), and United Nations Children’s Fund (UNICEF), 2015) ซึ่งบุคคลจะถูกพิจารณาว่าเป็นเหยื่อภายใต้ปฏิญญานี้โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นผู้ต้องหา ถูกจับกุม ถูก ดำเนินคดี หรือถูกตัดสินว่ามีความผิดหรือไม่ ทั้งนี้แนวนโยบายในข้อ 9(a) ยังได้นิยามคำว่า เหยื่อและพยานที่เป็นเด็ก เอาไว้ว่า หมายถึง “เด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ที่ตกเป็นเหยื่อหรือพยานอาชญากรรมไม่ว่าจะมีบทบาทอย่างไรที่เกี่ยวข้อง กับการกระทำความผิด”

ทั้งนี้เหยื่ออาชญากรรมที่เป็นเด็กยังอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทดังนี้ (Hengtragoon, 2012)

1. การเป็นเหยื่อโดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม (Unrelated Victims) หมายถึง การที่เด็กถูกกระทำ ละเมิดโดยอาชญากรจากการประกอบอาชญากรรมในลักษณะใดๆโดยตนไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. การเป็นเหยื่อโดยมีส่วนชั่วร้ายหรือใจให้เกิดอาชญากรรม (Provocative or Precipitative Victims) หมายถึง การที่เด็กกลายเป็นปัจจัยสำคัญหลักให้เกิดอาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นการทำให้ตนเป็นที่โกรธเคืองของผู้อื่นหรือการ ชวนผู้อื่นด้วยคำพูดหรือการกระทำ รวมทั้งนำตัวเองไปอยู่ในแวดล้อมอันนำไปสู่การก่ออาชญากรรม
3. การเป็นเหยื่อของตนเอง (Self-Victimizing Victims) หมายถึง เด็กตกอยู่ในสถานะของผู้ก่ออาชญากรรม และเหยื่ออาชญากรรมในเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นการที่เด็กยอมทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เป็นผลร้ายต่อตัวเอง โดยสมัครใจหรือ ไม่ได้ถูกบังคับอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการถูกชักชวนจากเพื่อนหรือแวดล้อม หรือเป็นการกระทำไปโดยไม่ได้รับรู้ถึง ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นการรับฟังข้อมูลที่ผิดมา

จากที่ได้ศึกษาถึงสิทธิเด็กในสถานะของเหยื่ออาชญากรรมดังกล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า การจะ พิจารณาถึงการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวประการแรกต้องพิจารณาถึงเกณฑ์ของอายุเป็นสำคัญ เนื่องจากตามปฏิญญา หลักการพื้นฐานความยุติธรรมสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้อย่าง ชัดเจนในข้อ 9(a) ว่า เหยื่ออาชญากรรมที่เป็นเด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

ซึ่งในประการที่สองยังสามารถพิจารณาตีความเพื่อจำแนกประเภทของเหยื่ออาชญากรรมที่เป็นเด็กได้อีก 3 ประการ ไม่ว่าเด็กจะตกเป็นเหยื่อโดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม, การเป็นเหยื่อโดยมีส่วนช่วยเหลือหรือจงใจให้เกิดอาชญากรรม หรือการเป็นเหยื่อของตนเอง ซึ่งเป็นข้อสรุปได้ว่าไม่ว่าเด็กจะเข้าไปโดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและไม่ว่าจะมากน้อยขนาดไหนหรือเพียงใด หลักการสำคัญหนึ่งตามการคุ้มครองสิทธิเด็กในสถานะของเหยื่ออาชญากรรมคือการพิจารณาถึงสถานะของความเป็นเด็กและสภาพความเป็นอยู่ซึ่งเป็นแวดล้อมของเด็ก

ข้อพิจารณาความเกี่ยวโยงสถานะผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรมของเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ

ดังที่ได้อธิบายและแยกแยะระหว่างการคุ้มครองสิทธิเด็กในสถานะของผู้กระทำความผิดและการคุ้มครองสิทธิเด็กในสถานะของเหยื่ออาชญากรรมมาตามหัวข้อก่อนหน้านี้ เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าเด็กต้องถูกคุ้มครองสิทธิทั้งในสถานะที่ตัวเองกระทำความผิดหรือตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และสำหรับในหัวข้อนี้ผู้เขียนต้องการศึกษาต่อโดยต่อไปว่า หากเด็กต้องตกอยู่ในสถานการณ์ที่เข้าไปเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธแล้ว การดำเนินการพิจารณาเพื่อตีความว่าเด็กซึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องในกิจกรรมต่างๆของกลุ่มติดอาวุธนั้นควรจะถูกจัดอยู่ในสถานะใดซึ่งผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างสองสถานะ (สถานะผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรม) ต่อไป

ข้อพิจารณาสถานะผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรมของเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ

จากที่ศึกษามาถึงสิทธิเด็กในสถานะผู้กระทำความผิดและสถานะเหยื่ออาชญากรรมจะเห็นว่ามีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน นั่นเป็นเพราะทั้งสองสถานะย่อมส่งผลต่อสิทธิที่แตกต่างกันแต่เมื่อนำสิทธิเด็กทั้งสองสถานะดังกล่าวมาพิจารณาประกอบกับ “สถานการณ์ที่เด็กเข้าไปเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธแล้ว” สิทธิทั้งสองสถานะย่อมมีความคาบเกี่ยวกันอยู่ ดังที่ได้มีการนิยามถึงเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธว่า

“การจัดหาและการใช้เด็กในการสู้รบถือเป็นอาชญากรรมภายใต้สนธิสัญญาาระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง และเป็นจุดสนใจของคณะมนตรีความมั่นคงหลายฉบับ ด้วยเหตุนี้ในมุมมองของกฎหมาย ทหารเด็กจึงตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ดังนั้นจึงมีสิทธิได้รับการเอาใจใส่และคุ้มครองเป็นพิเศษ” (Whitman et al., 2012)

ทั้งในวาระระหว่างประเทศยังเห็นว่า

“เด็กที่ได้รับคัดเลือกและถูกเอารัดเอาเปรียบโดยกลุ่มผู้ก่อการร้ายหรือกลุ่มหัวรุนแรงตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นการสรรหาและคัดเลือกที่ไม่เหมาะสม การเป็นทาส การแสวงหาประโยชน์ทางเพศ การปลุกฝัง และการกดขี่ทางจิตใจ เนื่องจากเด็กยังมีอายุที่น้อยจึงอ่อนไหวทางสภาพจิตใจ เด็กจึงอาจตกไปเป็นเครื่องมือของกลุ่มคนดังกล่าว ดังนั้นการจัดหาและการแสวงหาประโยชน์จากเด็กโดยกลุ่มผู้ก่อการร้ายหรือกลุ่มหัวรุนแรงจึงถือเป็นรูปแบบความรุนแรงต่อเด็กอย่างร้ายแรง” (United Nations Office on Drugs and Crime, 2017)

จากการตีความถึงเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธข้างต้นจะเห็นว่า กรณีมีการนำเด็กหรือชักจูงเด็กเข้าเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธถูกตีความไปในทิศทางที่ว่า “เด็กคือเหยื่ออาชญากรรม” ทั้งยังถือว่าการกระทำของกลุ่มติดอาวุธหรือกลุ่มหัวรุนแรงเป็นการกระทำความรุนแรงต่อเด็กอย่างร้ายแรง ทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่าการพิจารณาสถานะของเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับการกลุ่มติดอาวุธเป็นการพิจารณาโดยมองว่าเด็กถือเป็นฝ่ายที่ถูกละเมิดก่อนการจะพิจารณาว่า

เด็กเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งจากแนวความเห็นทั้งสองดังกล่าวถูกพัฒนามาสู่แนวคิดในปัจจุบันต่อสถานะของเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธที่ได้มีการยอมรับถึง “อัตลักษณ์ของเด็กที่อยู่ในบริบทของการสู้รบให้เป็นอัตลักษณ์แบบทวีตลักษณ์” (ICRC, 2020) อย่างที่ได้ถูกกำหนดเอาไว้ในหลักการปารีสที่ได้เน้นย้ำความสำคัญว่าเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธหรือเด็กที่ก่ออาชญากรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศ “ควรได้รับการพิจารณาว่าเป็นเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดตามกฎหมายระหว่างประเทศเป็นหลักสำคัญ ไม่ใช่เป็นแค่ผู้กระทำความผิดแต่เพียงอย่างเดียว” (ICRC, 2020)

ดังจะเห็นได้ว่าข้อพิจารณาสถานะผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรมของเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธไม่ได้ใช้หลักเกณฑ์ทางกฎหมายมาพิจารณาแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่ยังได้นำหลักเกณฑ์บริบทของสถานะความเป็นเด็กโดยเฉพาะความเปราะบางของเด็กกลุ่มที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธ สภาพแวดล้อมของเด็ก อาทิ การได้รับการสั่งสอนและสภาพแวดล้อมทางสังคม สิ่งเหล่านี้จึงส่งผลต่อการเอาใจใส่และคุ้มครองเด็กกลุ่มดังกล่าวเป็นพิเศษ ทั้งจะเห็นได้จากแนวคิดการตีความสถานะของเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธดังกล่าวไม่ได้ปฏิเสธว่าเด็กซึ่งเข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธและได้กระทำการกิจกรรมที่เป็นความผิดตามกฎหมายจะไม่ใช่ความผิดแต่อย่างใด นั่นหมายถึงยังยอมรับว่าเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธเมื่อกระทำการกิจกรรมใดที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มติดอาวุธซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะความผิดตามกฎหมายก็ย่อมมีความผิด แต่ก่อนจะพิจารณาถึงสถานะของเด็กกว่าเป็นผู้กระทำความผิดนั้นควรพิจารณาหรือเห็นว่าความผิดที่เด็กกระทำลงนั้นมีใช้ความผิดที่เกิดขึ้นจากเจตนาอย่างแท้จริงของเด็กที่ควรจะต้องมองว่าเด็กคือผู้ถูกละเมิดจากการกระทำความผิดที่จะนำมาสู่การให้สถานะเหยื่ออาชญากรรมก่อนสถานะของผู้กระทำความผิด

ข้อพิจารณาความคุ้มครองสิทธิเด็กในฐานะเหยื่อจากการเข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธ

จากที่ได้พิจารณาถึงการกำหนดสถานะของเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธมาในหัวข้อที่แล้วนั้น จะเห็นได้ว่าสถานะของเด็กระหว่างสถานะของผู้กระทำความผิดและสถานะของเหยื่ออาชญากรรมมีความคาบเกี่ยวกันอยู่ ที่เด็กซึ่งเข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธและได้กระทำการกิจกรรมใดๆซึ่งมีลักษณะความผิดตามกฎหมายก็ย่อมมีความผิดแต่ก็ควรพิจารณาว่าเด็กควรอยู่ในสถานะของเหยื่ออาชญากรรมก่อนสถานะของผู้กระทำความผิด จึงเป็นประเด็นที่ทำให้ผู้เขียนต้องศึกษาต่อไปว่าความคุ้มครองสิทธิเด็กในฐานะเหยื่อจากการเข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธได้มีการวางแนวทางการคุ้มครองสิทธิเด็กเอาไว้อย่างไรที่ต้องพิจารณาควบคู่ไปกับหลักการคุ้มครองเด็กกลุ่มดังกล่าวที่มีลักษณะพิเศษ

“คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (The Economic and Social Council) ได้มีมติที่ 2016/18 เรื่องแนวทางองค์รวมหลักในการป้องกันอาชญากรรมของเยาวชน ได้ร้องขอต่อสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime: UNODC) ให้มีการกำหนดมาตรการเพื่อการป้องกันการก่อการร้าย เพื่อให้มีการป้องกันการสรรหาบุคคลกร และการแสวงประโยชน์จากเด็กและเยาวชนโดยกลุ่มอาชญากรหรือกลุ่มผู้ก่อการร้าย โดยต่อมาได้มีมติที่ 2017/17 ให้สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติเพิ่มความช่วยเหลือด้านเทคนิคสำหรับการดำเนินการตามกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการก่อการร้ายทั้งในร่างยังได้เน้นย้ำให้ UNODC สนับสนุนต่อกลุ่มประเทศสมาชิกที่ร้องขอ เพื่อสร้างความมั่นใจว่าเด็กที่ถูกกล่าวหาจากการเข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธจะได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ถูกละเมิดตามกฎหมาย ตลอดทั้งเด็กที่ตกเป็นเหยื่อหรือการเข้าเป็นพยานในคดีอาชญากรรมจะได้รับการปฏิบัติตามสิทธิและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะ

ตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก รวมทั้งมาตรการที่จะนำเด็กซึ่งเคยเข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธกลับคืนสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ” (United Nations Office on Drugs and Crime, 2017)

ทั้งยังมีการวางบรรทัดฐานที่ใช้สำหรับการปฏิบัติต่อเด็กที่อยู่ในสถานะเหยื่อและพยาน (ซึ่งเป็นเรื่องของสิทธิผู้เสียหายที่เป็นเด็ก) โดยได้กำหนดเอาไว้ให้คำนึงถึงหลักเกณฑ์สำคัญดังนี้ คือ แนวทางความยุติธรรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเหยื่อและพยานเด็กในคดีอาญาตามมติคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติที่ 2005/20, แนวทางปฏิบัติต่อเด็กในระบบยุติธรรมทางอาญาตามมติคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติที่ 1997/30, การประกาศหลักการพื้นฐานของความยุติธรรมสำหรับผู้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมและการใช้อำนาจในทางที่ผิดตามมติสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติที่ 40/34 และยุทธศาสตร์แบบจำลองแห่งสหประชาชาติและมาตรการเชิงปฏิบัติในการขจัดความรุนแรงต่อเด็กในด้านการป้องกันอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามมติสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติที่ 69/194 (United Nations Office on Drugs and Crime, 2017)

ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อเด็กกระทำความผิดตามกฎหมายเนื่องมาจากการเข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธหลักการปฏิบัติต่อเด็กก็ได้กำหนดแนวทางให้พิจารณาว่าเด็กซึ่งแม้กระทำความผิดตามกฎหมายก็ควรจะถูกตีความให้อยู่ในสถานะของผู้ถูกละเมิดที่อยู่ในสถานะของเหยื่อ โดยมีแนวทางในการพิจารณาการลงโทษเด็กผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากเข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธไว้ 2 ประการสำคัญ อันได้แก่ ประการที่หนึ่งการนำเกณฑ์อายุมาพิจารณาถึงความอ่อนไหว และประการที่สองการยอมรับสถานะทางกฎหมายของเด็กกลุ่มดังกล่าว (ในฐานะเหยื่ออาชญากรรม) (United Nations Office on Drugs and Crime, 2017)

ดังนั้นจากการศึกษาถึงข้อพิจารณาความเกี่ยวโยงระหว่างสถานะผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรมของเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธ เป็นที่เห็นได้ว่าแนวทางการตีความตามหลักสากลทั้งการตีความตามกฎหมายระหว่างประเทศรวมทั้งมติของสหประชาชาติเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า เด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธเป็นผู้ถูกละเมิดและอยู่ในสถานะของเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งแนวทางดังกล่าวถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญให้ประเทศสมาชิกควรถือปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

กรณีศึกษาแนวทางการพิจารณาและตัดสินคดีของศาลในคดีที่เกี่ยวข้องกับการนำเด็กเข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธ

กรณีศึกษาที่ 1 บทบาทของศาลครอบครัวในการป้องกันการรับสมัคร (ศึกษาเกี่ยวกับแผนกคดีครอบครัวในศาลสูงของสหราชอาณาจักรบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือ) (UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME, 2017)

“ในบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือ พระราชบัญญัติเด็ก ค.ศ.1989 รวมถึงกฎหมายทั่วไปให้ถือเป็นหน้าที่ของรัฐในการปกป้องเด็ก ทั้งในส่วนที่ 1(3) ของพระราชบัญญัติเด็กกำหนดไว้โดยเฉพาะว่า ในกรณีการคุ้มครองเด็กผลประโยชน์ของเด็กจะต้องได้รับการปฏิบัติเป็นข้อสาระสำคัญ (United Nations Office on Drugs and Crime, 2017)

กรณีศึกษาที่ 2 คดีระหว่าง อัฟกานิสถาน และ เลขาธิการแห่งรัฐสำหรับกระทรวงมหาดไทย การปรับแนวทางการพิจารณาคดีให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กที่เคยเข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่มตอลิบาน (United Nations Office on Drugs and Crime, 2017)

“ในปี ค.ศ.2012 AM เด็กชายชาวอัฟกานิสถานที่เกิดในปี ค.ศ.1998 เดินทางจากอัฟกานิสถาน ไปยังยุโรป โดยอ้างสิทธิลี้ภัยในสหราชอาณาจักรบริเตนใหญ่ และไอร์แลนด์เหนือ โดยอ้างว่าหากกลับมาเขาจะถูกกลั่นแกล้ง โดยในคำขอลี้ภัยระบุว่าพ่อของเขาเป็นสมาชิกของกลุ่มตอลิบานและเขาได้เติบโตมาในค่ายของกลุ่มตอลิบานจนกระทั่งพ่อของเขาถูกสังหารและถูกจับโดยหน่วยรักษาความปลอดภัยของอัฟกานิสถานและเขาก็ได้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลภายหลังจากนั้นเขาก็ถูกกลุ่มตอลิบานนำตัวไปยังค่ายฝึก และเขาได้ตัดสินใจหนีออกมาและเดินทางไปยุโรป โดยในคำขอลี้ภัยของเขาครั้งแรกนั้นถูกปฏิเสธโดยศาลชั้นต้นให้เหตุผลว่าคำให้การมีความคลุมเครือและไม่สอดคล้องกัน

แต่ต่อมาศาลอุทธรณ์มีความเห็นว่า AM เป็นเด็กที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขปัญหา ซึ่งศาลอุทธรณ์ได้ประเมินจากคำให้การของ AM ว่าในศาลชั้นต้นยังไม่ได้มีการพิจารณาถึงผลกระทบด้านอายุ ความเปราะบางของ AM อย่างเหมาะสม โดยศาลอุทธรณ์มีความเห็นว่าการดำเนินคดีของ AM ควรดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติสำหรับเด็กที่มีลักษณะของความเปราะบางอย่างละเอียดอ่อน

ทั้งนี้ศาลอุทธรณ์ยังได้แนะนำให้มีการดำเนินวิธีการซักถาม AM ตามรายละเอียดดังนี้

- การดำเนินการที่ไม่เป็นทางการของทนายความและผู้พิพากษา
- สถานที่ที่ไม่เป็นทางการสำหรับการดำเนินการพิจารณาคดี
- การจัดที่นั่งอย่างไม่เป็นทางการ (เช่น โต๊ะกลมหรือที่นั่งในลักษณะรูปแบบอื่นๆ ที่ดูไม่เคร่งเครียดมากเกินไป)
- การกีดกันจากสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในขณะ AM ให้การเกี่ยวข้องกับพยานหลักฐาน
- การจำกัดจำนวนคนในห้องพิจารณาในขณะ AM ให้การไปยังตัวแทนทางกฎหมาย ผู้พิพากษา เสมียนศาล และบุคคลที่ AM ร้องขอซึ่งได้รับการเสนอชื่อให้ดูแลเป็นการส่วนตัว
- คำถามที่ใช้ถามควรเป็นแบบปลายเปิดเพื่อให้คำถามมีความเรียบง่ายและเข้าใจง่าย (United Nations Office on Drugs and Crime, 2017)

กรณีศึกษาที่ 3 การปรับการสืบสวนและการพิจารณาคดีในศาลให้เหมาะสมกับเหยื่อและพยานที่เป็นเด็กในแคนาดา (United Nations Office on Drugs and Crime, 2017)

ในประเทศแคนาดา ประมวลกฎหมายอาญาได้ยอมรับถึงความเป็นไปได้ที่จะใช้คำรับรองเพื่ออำนวยความสะดวกในสถานะของเหยื่อและพยานที่เป็นเด็ก โดยให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

- คอยเป็นผู้สนับสนุน
- บันทึบการสืบพยาน
- ห้ามมิให้มีการเผยแพร่
- จำกัดผู้เข้าร่วมรับฟังการพิจารณาคดี

ซึ่งตั้งแต่ปี ค.ศ.2006 ได้มี Bill-C-2,พระราชบัญญัติเพื่อแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา (การคุ้มครองเด็กและกลุ่มบุคคลเปราะบาง) ของแคนาดาโดยพระราชบัญญัติหลักฐานของประเทศแคนาดาได้ถือว่าเด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี สามารถให้การเป็นพยานได้แม้จะเป็นการให้การโดยไม่ได้ทำการสาบาน แต่ก็ยังให้ยึดหลักปฏิบัติในลักษณะที่คำให้การนั้นต้องให้การตามความเป็นจริง ดังนั้นการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กในศาลเยาวชนและครอบครัวย่อมเป็นมิตรกับเด็กมากกว่า” (United Nations Office on Drugs and Crime, 2017)

จากกรณีศึกษาตัวอย่างที่ผู้เขียนได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าในคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กไม่ว่าจะอยู่ในฐานะของเหยื่อหรือพยาน ตลอดทั้งในฐานะของผู้ต้องสงสัยหรือผู้กระทำความผิดในคดีอาญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำมาพิจารณาเปรียบเทียบกับกรณีที่เด็กอาจเข้าไปมีความเกี่ยวข้องในฐานะใดฐานะหนึ่งในกลุ่มติดอาวุธ การดำเนินคดีของศาลจะมีลักษณะพิเศษกว่าการดำเนินคดีกับบุคคลโดยทั่วไป อันเนื่องจากสถานะของความเป็นเด็กซึ่งมีลักษณะเปราะบางทางสังคมจึงต้องมีการดำเนินการที่ต้องมีความละเอียดอ่อนโดยเฉพาะการคำนึงถึงหลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสาระสำคัญ

มาตรการทางกฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อการคุ้มครองสิทธิเด็กที่เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก (United Nations Convention on the Rights of the Child)

หากพิจารณาถึงสิทธิเด็กในฐานะผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรมในบริบทที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็กแล้วสามารถพิจารณาได้ตามหลักเกณฑ์ของ “กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก” ซึ่งได้กำหนดเอาไว้ในข้อที่ 40 วรรค 1 (Convention on the Rights of the Child Art 40 paragraph 1, 1989) โดยได้ตั้งเกณฑ์การพิจารณาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็กตั้งแต่ในสถานะของผู้ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาที่จะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็กซึ่งถือเป็นเรื่องของสิทธิขั้นพื้นฐานที่ต้องให้การเคารพทั้งยังต้องคำนึงถึงอายุของเด็กและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมของเด็ก ทั้งข้อที่ 40 วรรค 2 (Convention on the Rights of the Child Art 40 paragraph 2, 1989) ยังได้วางหลักประกันว่าเด็กที่ถูกกล่าวหาหรือตั้งข้อหาว่าได้กระทำการอันฝ่าฝืนกฎหมายอาญาน้อยที่สุดก็ได้รับสิทธิดังนี้ ได้แก่ การถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย, ได้รับการแจ้งข้อหาทันทีและโดยตรงโดยชอบด้วยกฎหมาย, ได้รับการตัดสินโดยไม่ชักช้าโดยหน่วยงานที่มีอำนาจ อิสระ และเป็นกลาง, จะไม่ถูกบังคับให้เปิดเผยหรือรับสารภาพผิด และในข้อที่ 40 วรรค 3 (Convention on the Rights of the Child Art 40 paragraph 3, 1989) ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์ในเรื่องของแนวทางการลงโทษเอาไว้ในลักษณะต่างๆที่ว่าหากมีคำสั่งให้มีการดูแล ณะแนว และควบคุมการให้คำปรึกษา การภาคทัณฑ์ การอุปการะเลี้ยงดู แผนงานการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ และทางอื่นๆ ต้องได้รับในลักษณะที่เหมาะสมแก่ความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและได้สัดส่วนทั้งสภาพการณ์และความผิดของเด็ก ซึ่งในเรื่องของการลงโทษต่อเด็กผู้กระทำความผิดนี้เองยังได้กำหนดเอาไว้ในข้อที่ 37 (Convention on the Rights of the Child Art 37, 1989) ที่เด็กทุกคนจะไม่ถูกลงโทษอย่างโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และจะไม่มีการลงโทษประการชีวิตเด็ก ทั้งนี้ในเรื่องของการจับกุมคุมขังเด็กจะต้องเป็นไปตามกฎหมายและต้องใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้นโดยเป็นระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ในข้อที่ 39 (Convention on the Rights of the Child Art 39, 1989) ยังได้กำหนดให้มีการส่งเสริมการฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและจิตใจรวมทั้งการกลับคืนสู่สังคมของเด็กที่ได้รับเคราะห์จากการละเลยในรูปแบบใดๆ การแสวงหาประโยชน์ใดๆ ซึ่งรวมถึงการได้รับผลกระทบจากการพิพาทกันด้วยอาวุธ

จากบทบัญญัติที่ถูกกำหนดเอาไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็กเมื่อนำมาพิจารณาถึงสิทธิเด็กทั้งในสถานะของผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรมในบริบทที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธแล้วจะเห็นว่าหลักพื้นฐานเด็กกลุ่มดังกล่าวจะได้รับการคุ้มครองสิทธิตามมาตรฐานโดยทั่วไปที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นเด็กและมาตรฐานสิทธิตามกระบวนการยุติธรรมในด้านต่างๆ ซึ่งประเด็นที่เป็นข้อน่าสังเกตคือหากเด็กที่เข้า

ไปเกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธกระทำความผิดทางอาญาและผ่านกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายอย่างเหมาะสม แล้วถูกตัดสินให้ต้องรับโทษ โทษที่จะลงแก่เด็กกลุ่มดังกล่าวจะต้องไม่เป็นการลงโทษที่โหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมและ จะไม่มีการลงโทษประหารชีวิตกับเด็ก หรือกรณีที่มีการตัดสินให้จำคุกคุมขังเด็กจะต้องใช้เป็นมาตรการสุดท้ายและเป็น ระยะเวลาที่สั้นที่สุด ทั้งยังจะเห็นว่านอกจากแนวทางการลงโทษเด็กซึ่งกระทำความผิดแล้วกรณีหากเด็กตกอยู่ใน สถานะของเหยื่อก็ยังกำหนดให้มีการส่งเสริมฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและจิตใจรวมถึงการกลับคืนสู่สังคมของเด็กที่ได้รับ เคราะห์จากการละเลยในรูปแบบใดๆ การแสวงหาประโยชน์ใดๆ ซึ่งรวมถึงการได้รับผลกระทบจากการพิพาทกันด้วย อาวุธ ซึ่งในประเด็นนี้ยังพิจารณาต่อไปได้ว่ากรณีของเด็กต้องกระทำผิดในบริบทที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธและ ได้กระทำความผิดตามกฎหมาย ซึ่งต้องตกอยู่ในสถานะของผู้กระทำความผิดแต่ถึงอย่างไรก็ดีการที่บทบัญญัติในข้อที่ 39 กำหนดไว้ยังตีความต่อไปได้ว่าเด็กที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธและได้กระทำความผิดตามกฎหมาย นอกเหนือจากเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมายแล้วยังสามารถตีความให้เด็กกลุ่มดังกล่าวอยู่ในฐานะของเหยื่อซึ่ง ได้รับผลกระทบจากการละเลยในรูปแบบใดๆ การแสวงหาประโยชน์ใดๆ ซึ่งรวมถึงการได้รับผลกระทบจากการพิพาท กันด้วยอาวุธ ดังนั้นการพิจารณาถึงสิทธิเด็กในสถานะผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรมในบริบทที่ต้องเข้าไป เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก จึงพิจารณาได้ว่าอนุสัญญาสหประชาชาติได้ เปิดช่องให้สามารถตีความสถานะของเด็กกลุ่มดังกล่าวได้ทั้งสถานะของผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรมนั้นก็เพื่อ นำมาซึ่งการพิจารณาถึงสิทธิที่เด็กจะได้รับการปกป้องและคุ้มครองต่อไป

พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเรื่องความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วย กำลังอาวุธ (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict)

สำหรับพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเรื่องความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วย กำลังอาวุธ ได้มีบทบัญญัติในข้อที่ 4 วรรค 1 (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of Children in Armed Conflict Art 4 paragraph 1, 2000) ที่กำหนดกลุ่มกองกำลังติดอาวุธที่ไม่ใช่กองทัพ ของรัฐไม่ควรคัดเลือกหรือใช้บุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ในการสู้รบไม่ว่าภายใต้สถานการณ์ใดๆ ทั้งในวรรค 2 (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict Art 4 paragraph 2, 2000) ยังได้บัญญัติว่ารัฐต้องวางมาตรการเพื่อป้องกันการคัดเลือกในลักษณะดังกล่าวรวมทั้งรับรอง มาตรการทางกฎหมายที่จำเป็นที่จะห้ามและกำหนดให้การกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดอาญา และในข้อที่ 6 วรรค 3 (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict Art 6 paragraph 3, 2000) ยังบัญญัติว่ารัฐทั้งหลายจะประกันว่าบุคคลภายใต้เขตอำนาจของตนซึ่งถูกคัดเลือกหรือ ถูกใช้ในการสู้รบซึ่งขัดกับพิธีสารฉบับนี้จะได้รับการสลายไปและปลดประจำการ รวมทั้งจะให้การช่วยเหลือที่ เหมาะสมสำหรับการฟื้นฟูทั้งทางร่างกายและจิตใจรวมถึงการกลับคืนสู่สังคม รวมทั้งในข้อที่ 7 วรรค 1 (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict Art 7 paragraph 1, 2000) ที่ได้บัญญัติว่ารัฐภาคีจะปฏิบัติตามพิธีสารฉบับนี้เพื่อป้องกันกิจกรรมใดๆ ที่ขัดต่อพิธีสาร และ ร่วมมือในการฟื้นฟู และการกลับคืนสู่สังคมของบุคคลซึ่งเป็นเหยื่อของการกระทำที่ขัดต่อพิธีสารฉบับนี้

ดังนั้นเมื่อนำพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเรื่องความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วย กำลังอาวุธมาพิจารณาร่วมกับสิทธิเด็กในสถานะผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรมในบริบทที่ต้องเข้าไป เกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธแล้วพบว่า พิธีสารฉบับนี้ได้บัญญัติห้ามมิให้กลุ่มติดอาวุธคัดเลือกบุคคลซึ่งอายุต่ำกว่า 18 ปี

เข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธเป็นพื้นฐานอยู่แล้วทั้งยังกำหนดให้การฝ่าฝืนตามข้อห้ามดังกล่าวถือเป็นความผิดทางอาญา และได้มีบทบัญญัติที่กำหนดให้รัฐต้องสร้างหลักประกันว่าบุคคลซึ่งถูกคัดเลือกไปโดยฝ่าฝืนข้อห้ามจะได้รับการสลายหรือปลดประจำการไป โดยประเด็นที่เป็นข้อนำสังเกตของพิธีสารฉบับนี้คือ การที่ได้กำหนดให้รัฐภาคีต้องป้องกันการกระทำการคัดเลือกซึ่งมีลักษณะฝ่าฝืนต่อกฎหมายดังกล่าวประกอบกับการฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคมของบุคคลที่ตกไปเป็นเหยื่อ ซึ่งการที่พิธีสารบัญญัติไว้เช่นนั้นจึงพอพิเคราะห์ตามมุมมองของผู้เขียนได้ว่าพิธีสารฉบับนี้เห็นไปในทิศทางที่ว่าบุคคล (ในที่นี้หมายรวมถึงบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งอยู่ในสถานะเด็ก) ซึ่งถูกคัดเลือกไปโดยกลุ่มติดอาวุธซึ่งเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนพิธีสารเป็นผู้ถูกละเมิดและอยู่ในสถานะของเหยื่ออาชญากรรมที่ควรจะต้องได้รับการป้องกัน ฟื้นฟู และกลับคืนสู่สังคมมากกว่าอยู่ในสถานะของผู้กระทำความผิด

หลักการปารีส : หลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเด็กที่เกี่ยวข้องกับกองกำลังติดอาวุธหรือกลุ่มติด

อาวุธ (The Paris Principles : Principles and Guidelines on Children Associated with Armed Forces or Armed Groups 2007)

สำหรับหลักการปารีส : หลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเด็กที่เกี่ยวข้องกับกองกำลังติดอาวุธหรือกลุ่มติดอาวุธ ได้มีการบัญญัติเอาไว้ในข้อที่ 3.6 (The Principles and Guidelines on Children Associated with Armed Forces or Armed Groups Art 3.6, 2007) ว่า เด็กที่ถูกกล่าวหาว่าก่ออาชญากรรมในขณะที่ต้องเข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธควรได้รับการพิจารณาเบื้องต้นว่าเป็นเหยื่อจากการทำผิดมิใช่เป็นเพียงแค่ผู้กระทำความผิดอย่างเดียวเท่านั้น โดยต้องได้รับการปฏิบัติในกรอบของกระบวนการยุติธรรมระหว่างประเทศรวมทั้งการได้รับการฟื้นฟูทางสังคม ซึ่งมีลักษณะที่สอดคล้องกับการได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษตามกฎหมายระหว่างประเทศ และข้อที่ 7.6.1 (The Principles and Guidelines on Children Associated with Armed Forces or Armed Groups Art 7.6.1, 2007) ที่ได้กำหนดขอบเขตหรือกรอบในเรื่องของโทษที่จะลงต่อเด็กว่า ไม่ควรกำหนดให้มีโทษประหารหรือจำคุกตลอดชีวิตโดยไม่มีโอกาสปล่อยตัวสำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ทั้งยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการฟื้นฟูเอาไว้ในข้อที่ 3.3 (The Principles and Guidelines on Children Associated with Armed Forces or Armed Groups Art 3.3, 2007) ว่า การนำเด็กกลับคืนสู่สังคม ต้องเป็นหลักประกันว่าจะไม่ควรมีการตีตราหรือสร้างความแตกต่างในเชิงลบระหว่างอดีตเด็กที่เคยเข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธและเด็กโดยทั่วไป

ดังนั้นเมื่อนำหลักการปารีส : หลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเด็กที่เกี่ยวข้องกับกองกำลังติดอาวุธหรือกลุ่มติดอาวุธ มาพิจารณาร่วมกันกับสิทธิเด็กในสถานะผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรมในบริบทที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธแล้วพบว่า มีความเห็นไปในทิศทางที่เด็กซึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธนั้นควรถูกพิจารณาให้อยู่ในสถานะของเหยื่ออาชญากรรมเป็นอันดับแรกด้วยไม่ใช่ถูกพิจารณาเพียงแค่สถานะของผู้กระทำความผิดอย่างเดียวเท่านั้น โดยยังมีข้อชี้แนะให้ต้องคำนึงถึงการปฏิบัติต่อเด็กกลุ่มดังกล่าวในลักษณะพิเศษซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากผู้ใหญ่และเด็กกลุ่มอื่นๆ อันเนื่องจากเด็กกลุ่มดังกล่าวถือเป็นเด็กที่มีลักษณะเปราะบางเป็นพิเศษทางสังคมดังนั้นกระบวนการยุติธรรมที่ต้องใช้และปฏิบัติกับเด็กกลุ่มดังกล่าวจึงต้องมีความละเอียดอ่อนและรอบคอบ โดยเฉพาะในเรื่องของโทษที่จะพิจารณาลงกับเด็กที่จะไม่มีการลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ทั้งนี้เมื่อหลักการปารีสเห็นว่าการพิจารณาสถานะเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธให้อยู่ในสถานะของเหยื่อแล้วก็ยังได้วางหลักเกณฑ์เพื่อการฟื้นฟูเด็กกลุ่มดังกล่าวเอาไว้ด้วย ซึ่งถือเป็นต้นแบบสำคัญหนึ่งสำหรับการนำมาปฏิบัติต่อเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธที่ได้คำนึงถึงหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

พันธสัญญาของปารีสที่จะปกป้องเด็กจากการเกณฑ์ทหารหรือการใช้โดยมิชอบด้วยกฎหมายโดยกองกำลังติดอาวุธหรือกลุ่มติดอาวุธ (The Paris Commitments to Protect Children from Unlawful Recruitment or Use by Armed Forces or Armed Groups 2007)

พันธสัญญาของปารีสที่จะปกป้องเด็กจากการเกณฑ์ทหารหรือการใช้โดยมิชอบด้วยกฎหมายโดยกองกำลังติดอาวุธหรือกลุ่มติดอาวุธ ได้บัญญัติเอาไว้ในข้อที่ 10 (The Paris Commitments to Protect Children from Unlawful Recruitment or Use by Armed Forces or Armed Groups Art 10, 2007) ว่า เพื่อให้แน่ใจว่าเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ที่ถูกควบคุมตัวจากการกระทำความผิดทางอาญาต้องได้รับการปฏิบัติตามมาตรฐานกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องได้กำหนดไว้ รวมถึงบทบัญญัติที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งรวมถึงเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธก็จะไม่ถูกละทิ้งภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ และในข้อที่ 11 (The Paris Commitments to Protect Children from Unlawful Recruitment or Use by Armed Forces or Armed Groups Art 11, 2007) ได้บัญญัติว่า เพื่อให้แน่ใจว่าเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ที่ถูกเกณฑ์หรือใช้งานโดยกองกำลังติดอาวุธหรือกลุ่มติดอาวุธใดๆอย่างผิดกฎหมายซึ่งถูกถือว่าเป็นอาชญากรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศ จะถือว่าเด็กกลุ่มดังกล่าวเป็นเหยื่อจากการละเมิดตามกฎหมายระหว่างประเทศ และจะไม่ถือว่าเด็กกลุ่มดังกล่าวคือผู้กระทำความผิดแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องได้รับการปฏิบัติตามหลักสากลด้วยความยุติธรรมสำหรับเด็กรวมถึงการฟื้นฟูทางสังคม

สำหรับพันธสัญญาของปารีสที่จะปกป้องเด็กจากการเกณฑ์ทหารหรือการใช้โดยมิชอบด้วยกฎหมายโดยกองกำลังติดอาวุธหรือกลุ่มติดอาวุธ เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกันกับสิทธิเด็กในสถานะผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรมในบริบทที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธแล้ว จะเห็นว่าได้มีการวางเกณฑ์เอาไว้ว่าเด็กที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธ ซึ่งได้ไปกระทำความผิดตามกฎหมาย เมื่อมีการควบคุมตัวเด็กอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวจะต้องได้รับการปฏิบัติตามมาตรฐานที่กฎหมายระหว่างประเทศกำหนดไว้โดยเฉพาะ ทั้งนี้ในพันธสัญญาปารีสฉบับนี้ยังได้วางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสถานะของเด็กที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธเอาไว้อย่างชัดเจนอีกด้วยตามที่บัญญัติเอาไว้ในข้อที่ 11 ที่ให้ถือว่าเด็กซึ่งถูกเกณฑ์หรือถูกใช้โดยกลุ่มติดอาวุธคือบุคคลซึ่งถูกละเมิดจากการกระทำความผิดอาชญากรรมระหว่างประเทศ ดังนั้นเมื่อมีการวางหลักเกณฑ์ถึงสถานะของเด็กกลุ่มดังกล่าวจึงส่งผลต่อสิทธิเด็กกลุ่มดังกล่าวที่จะต้องได้รับการปฏิบัติที่มีลักษณะพิเศษเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมต่างๆที่ทำให้เด็กต้องตัดสินใจหรือถูกชักนำเข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธที่มีแค่การมองจากผลของการกระทำแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น และยังเห็นถึงความสำคัญต่อการฟื้นฟูเด็กกลุ่มดังกล่าวกลับคืนสู่สังคมอย่างเหมาะสมอีกด้วย

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยต่อการคุ้มครองสิทธิเด็กที่เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ

สำหรับประเทศไทยต่อการกำหนดสถานะทางกฎหมายของเด็กที่เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธ พบว่าปัจจุบันประเทศไทยยังไม่ได้มีการออกกฎหมาย ระเบียบ หรือหลักปฏิบัติต่อการกำหนดสถานะทางกฎหมายของเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธเอาไว้โดยตรง จึงเป็นผลให้การกำหนดสถานะทางกฎหมายของเด็กที่เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธซึ่งได้กระทำการในลักษณะที่เป็นความผิดตามกฎหมายจึงต้องดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานการณ์ปกติทั่วไป ซึ่งก็ต้องนำหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73-75 (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73-75 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 29), 2565) ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดเกณฑ์อายุของเด็กซึ่งได้กระทำการที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจพิจารณาว่าการกระทำความผิด

ของเด็กที่เกิดขึ้นนั้นสมควรที่จะได้รับการลงโทษหรือไม่อย่างไร ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์เด็กกับการเข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธมักจะเกิดขึ้นกับสถานการณ์ที่ไม่ปกติ ดังนั้นหากประเทศไทยได้ทำการวิเคราะห์สถานการณ์ที่ไม่ปกติและเป็นปัจจัยที่จะนำเด็กเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธได้แล้วก็น่าจะเป็นการเปิดมุมมองต่อการสร้างความเข้าใจต่อสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นที่จะนำไปสู่การสร้างหลักปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อพิจารณาสถานะทางกฎหมายของเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธซึ่งได้กระทำการในลักษณะที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงเกณฑ์การกำหนดสถานะทางกฎหมายของเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธและได้กระทำการในลักษณะที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยแล้วยังพบว่ามีความน่าสนใจที่กฎหมายได้เปิดช่องให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจเพื่อพิจารณาว่าการกระทำของเด็กในลักษณะใดที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดนั้นศาลเห็นสมควรจะลงโทษหรือไม่ ซึ่งในประเด็นนี้เองนับเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาเพื่อลงโทษเด็กที่สำคัญที่สามารถต่อยอดเพื่อพัฒนาหลักปฏิบัติภายใต้กฎหมายต่อการตีความเพื่อพิจารณาสถานะทางกฎหมายของเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธซึ่งได้กระทำการในลักษณะที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดที่ควรคำนึงและให้ความสำคัญต่อการที่เด็กต้องตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่ปกติ ที่เด็กกลุ่มดังกล่าวควรถูกพิจารณาในสถานะของ “ผู้กระทำความผิด” และ “เหยื่ออาชญากรรม” ควบคู่กันไป นั่นก็เพื่อประโยชน์ต่อการสอบสวนคดีอาญาของเด็กที่ซึ่งปัจจุบันกฎหมายไทยในเรื่องของการสอบสวนคดีอาญาของเด็กตามที่ได้บัญญัติหลักปฏิบัติเอาไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญไว้ อาทิ มาตรา 67 (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา 67, 2553) การออกหมายจับเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดศาลต้องคำนึงถึงอายุ เพศ และขนาดของเด็กหรือเยาวชน มาตรา 68 (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา 68, 2553) ห้ามมิให้ควบคุม คุมขัง กักขัง คุมความประพฤติ หรือมาตรการอื่นที่เป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของเด็ก เว้นแต่มีหมายหรือคำสั่งของศาล และมาตรา 69 (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา 69, 2553) การจับกุมเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดที่เจ้าพนักงานผู้จับต้องแจ้งสิทธิตามกฎหมาย ซึ่งเป็นเกณฑ์ทางกฎหมายที่มีความสอดคล้องกันกับเกณฑ์การพิจารณาลิทธิเด็กที่อยู่ในสถานะของผู้ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก

บทสรุป

สถานการณ์ปัญหาเด็กกับการเข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธนับเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่มักเกิดขึ้นในบริบทของพื้นที่ความขัดแย้งที่มีการก่อความรุนแรง ประเด็นการคุ้มครองสิทธิเด็กกลุ่มดังกล่าวจึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การกำหนดสถานะของเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธ” ซึ่งจากการศึกษาถึงปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถแยกพิจารณาได้เป็นสองประเด็นสำคัญที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อกำหนดสถานะของเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องกับในกลุ่มติดอาวุธได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม อันได้แก่ ประเด็นที่หนึ่ง เด็กคือผู้ถูกเกณฑ์หรือถูกชักจูงด้วยวิธีการใดๆ เพื่อให้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มติดอาวุธ และประเด็นที่สอง เด็กคือผู้ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งและได้กระทำการกิจกรรมที่มีลักษณะความผิดตามกฎหมาย จากการจำแนกตามผลการวิเคราะห์ดังกล่าวเห็นได้ว่าในกรณีนี้ที่เด็กคือผู้ถูกเกณฑ์หรือชักจูงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มติดอาวุธสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเด็กคือผู้ถูกละเมิดจากการกระทำของกลุ่มติดอาวุธ เพราะการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มติดอาวุธไม่ได้มาจากเจตนาอันแท้จริงของเด็กแต่เกิดขึ้นจากการชักจูงใจด้วยวิธีการใดๆของกลุ่มติดอาวุธ และในกรณีนี้ที่เด็กซึ่งเข้าเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มติดอาวุธได้กระทำการกิจกรรมใดซึ่งมีความผิดตามกฎหมายก็คงเสี่ยงไม่ได้ที่จะพิจารณาว่าเด็กคือผู้กระทำความผิด แต่จะเห็นว่าการกระทำความผิด

ของเด็กที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะเด็กถูกชักจูงใจให้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มติดอาวุธซึ่งมีเจตนาอันแท้จริงของเด็ก และต่อมาจึงได้ถูกมอบหมายหน้าที่ให้กระทำการใดๆในภายหลัง ดังนั้นจึงเห็นว่าเส้นทางและการตัดสินใจเพื่อเข้าร่วม กลุ่มติดอาวุธและการกระทำความผิดของเด็กที่เกิดขึ้นมีลักษณะที่ขัดแย้งกัน จึงเป็นสาระสำคัญให้เห็นถึงความ เชื่อมโยงระหว่างการคุ้มครองสิทธิในสถานะผู้กระทำความผิดและเหยื่ออาชญากรรมของเด็กที่ต้องพิจารณาไป พร้อมๆกันในรูปของทวิอัตลักษณ์ที่ไม่ควรกำหนดสถานะของเด็กกลุ่มดังกล่าวว่าเป็นผู้กระทำความผิดแต่เพียงอย่าง เดียวเท่านั้นแต่ควรมองว่าเด็กกลุ่มดังกล่าวคือเหยื่ออาชญากรรมจากการละเมิดของกลุ่มติดอาวุธด้วยซึ่งส่งผลต่อไป ถึงการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกต้องและเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

การนำหลักเกณฑ์การพิจารณาสถานะของเด็กที่เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธให้อยู่ในรูปของทวิอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่ถูกยอมรับในทางระหว่างประเทศ จึงถือเป็นข้อพิจารณาสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทาง อาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อใช้บังคับ โดยเฉพาะกับการนำมาใช้เพื่อ พิจารณาสถานะของเด็กที่เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธนั้นก็เพื่อให้เป็นไปตามหลักการปารีสที่ว่าด้วยหลักการและแนว ปฏิบัติเกี่ยวกับเด็กที่เกี่ยวข้องกับกองกำลังติดอาวุธหรือกลุ่มติดอาวุธ อีกทั้งเพื่อให้เป็นไปตาม “หลักประโยชน์สูงสุด ของเด็ก” ที่ควรพิจารณาโดยยึดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับเด็กเป็นสาระสำคัญกับการที่ควรพิจารณาสถานะของเด็กที่ เกี่ยวข้องในกลุ่มติดอาวุธควบคู่กันไประหว่าง “ผู้กระทำความผิด” และ “เหยื่ออาชญากรรม” ที่มีใช้เพียงแค่นี้ให้อยู่ ในสถานะของผู้กระทำความผิดแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ควรมองให้ลึกลงไปถึงกระบวนการก่อนการตัดสินใจของ เด็กให้เห็นถึงรากที่แท้จริงของการตัดสินใจต่อการกระทำใดๆที่เกิดขึ้นอันเนื่องจากการเข้าร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่ง ของกลุ่มติดอาวุธ

References

- Hartinger–Saunders, R.M. (2008). The history of defining youth: current implications for identifying and treating delinquent youth. *The New York Sociologist*, 3. 87–90.
<http://newyorksociologist.org/08/Hartinger–08.pdf>
- Hengtragoon, K. (2012). Adolescents: Young criminals and crime victims. *Journal of Thai Justice System*, 5(2), 15–21. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JTJS/article/view/246000>
- ICRC. (2020, February 3). *From children conscripted into soldiers to “terrorist children”: Protecting the rights of innocence from the anti-terrorism process*. ICRC blog Thailand.
<https://blogs.icrc.org/th/2020/02/03/from-child-soldier-to-child-terrorist-safeguarding-innocence-from-counter-terrorism/>
- Khantasak, F. (2014). *Causes of juvenile delinquency and juvenile court proceedings According to the Juvenile and Family Court and Procedure Act B.E. 2010*. Office of the Prosecutor for Juvenile and Family Cases, Yala Province.

- Østby, G., Siri, A. R., & Andreas, F.T. (2020). Children affected by armed conflict, 1990–2019. *Conflict Trends*, 6. Oslo: PRIO. <https://www.prio.org/publications/12527>
- Rosen, D.M. (2007). Child soldiers, international humanitarian law, and the globalization of childhood. *American Anthropologist*, 109(2), 296–306.
<https://doi.org/10.1525/aa.2007.109.2.296>
- Singlor, T. (2021, December 3). *Child soldiers' are the worst form of child labor. But worldwide, 1 in 8 children in war zones are at risk of being drafted.* SDG MOVE.
<https://www.sdgmovement.com/2021/12/03/1-in-8-children-child-soldiers-worst-form-child-labours/>
- Whitman, S., Zayed, T., Conradi, C., & Breau, J. (2012). *Child soldiers: A handbook for security sector actors*. The Roméo Dallaire Child Soldiers Initiative, Centre for Foreign Policy Studies, Dalhousie University. <https://childdsoldiers.org/files/handbook.pdf>
- International Committee of the Red Cross. (2012). *Child soldiers and other children associated with armed forces and armed groups*. <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc-002-0824.pdf>
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), and United Nations Children's Fund (UNICEF). (2015, April). *Training programme on the treatment of child victims and child witnesses of crime for prosecutors and judges*. https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Training_Programme_on_the_Treatment_of_Child_Victims_and_Child_Witnesses_of_Crime_-_Prosecutors_and_Judges.pdf
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2017). *Handbook on children recruited and exploited by terrorist and violent extremist groups: The role of the justice system*. https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Child-Victims/Handbook_on_Children_Recruited_and_Exploited_by_Terrorist_and_Violent_Extremist_Groups_the_Role_of_the_Justice_System_E.pdf

Laws

- Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict (OPAC) A.D.2000.
- Thailand Criminal Code (No. 29), B.E. 2565(2022).
- The Juvenile and Family Court and Juvenile and Family Case Procedure Act B.E. 2553(2010).
- The Principles and Guidelines on Children Associated with Armed Forces or Armed Groups A.D. 2007.
- The Paris Commitments to Protect Children from Unlawful Recruitment or Use by Armed Forces or Armed Groups A.D. 2007.